

Вітів Олександр Іванович

студент гр. ФПФМ-11, ФФО, ЗУНУ, м. Тернопіль

Науковий керівник: к.е.н. Русін В. М.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПЕНСІЙНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Ринкові відносини, що розвиваються в нашій державі, зумовлюють необхідність забезпечення гарантованого соціального захисту незапрацездатних верств населення. Сьогодні нестабільність у суспільстві вимагає досягнення певної стабільності; диференціація доходів зумовлює необхідність справедливого їх перерозподілу; інфляція передбачає застосування регулювання цін; існування безробіття передбачає надання соціальних гарантій тощо. У такій ситуації пенсійна система в умовах ринкових відносин є механізмом, що гарантує необхідну стабілізацію соціальних балансів у суспільстві.

Пенсійна система – це важлива складова соціального захисту населення кожної країни. Ефективність функціонування пенсійної системи створює передумови для добробуту населення та впливає на рівень стабільності у суспільстві. Пенсійна система України не відповідає вимогам сьогодення. Їй властиві такі проблеми, як недоліки діючої системи пенсійного забезпечення, недосконалість механізму її фінансування [2].

Дослідження теоретичних засад пенсійної системи України висвітлено у працях відомих вітчизняних учених: В. Бакуменка, В. Єлагіна, Е. Лібанової, О. Палій, В. Скуратівського та ін., і безпосередньо в дослідженнях: О. Зарудного, Н. Нарожної, М. Оробчука, В. Толуб'яка, Б. Надточія, І. Загорулька, В. Юраха, О. Мелешка, В. Романченка, А. Якиміва та ін. Вивченню теорії пенсійних систем в світовій науці присвячені праці таких зарубіжних учених, як П. Маріоні, Г. Мак Таггарт, П. Пестье, Р. Хинц, Э. Уайтхауз та ін. Проблеми управління пенсійною системою досліджено в публікаціях міжнародних організацій: ООН, МОП, Рада Європи, Світовий банк.

Важливо зазначити, що пенсійна система України в нинішньому вигляді заснована в січні 2004 р. і включає в себе відносини з формування, призначення і виплати пенсій у трирівневій пенсійній системі. Слід відмітити, що окремі науковці кваліфікують пенсійну систему як механізм, який забезпечує збирання, обліку внесків і виплату пенсій. Отже, пенсійна система – це сукупність правових, організаційних та фінансово-економічних інститутів і норм, метою яких є надання громадянам, які не працюють, матеріального забезпечення у вигляді пенсії, а також реалізація заходів щодо компенсації громадянам заробітку (доходу).

Складність структури пенсійної системи зумовлює класифікацію її форм. Це необхідно як з теоретичного, так і з практичного погляду. Більш точноше можна класифікувати пенсійну систему а за допомогою наступних чинників[1]:

- контингент охопленого пенсійним забезпеченням населення;
- умови, необхідні для отримання права на пенсію;

– принципи і джерела фінансування.

Також доцільно виділити дві основні моделі пенсійної системи:

– універсальну (національну) систему пенсійного забезпечення;

– систему, побудовану за страховим принципом (страхову).

Таким чином, спосіб фінансового забезпечення є принциповим фактором, за яким розрізняються пенсійні системи.

Пенсійні системи класифікують за такими критеріями[1]:

1) організаційно-правовим становищем (державне та недержавне страхування);

2) юридичним статусом (обов'язкове страхування; добровільне страхування);

3) організаційними формами (професійне страхування; територіальне страхування; корпоративне страхування);

4) страховими ризиками (хвороба; старість, інвалідність, професійні захворювання тощо).

В Україні історично склалась однорівнева пенсійна система на засадах солідарності поколінь, яка певним чином узгоджувалася з командно-адміністративною системою[3]. Нинішня пенсійна система України є відображенням еволюційного перетворення інституту пенсійного забезпечення, який було сформовано на початку 90 років ХХ століття після здобуття незалежності. Вона ґрунтується на солідарній системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, яка побудована на механізмі пенсійного страхування, що визначає персоніфікований розподіл через суспільні страхові фонди надходжень від працездатного населення на користь пенсіонерів. Джерелом коштів для фінансування пенсій є Пенсійний фонд, який формується на основі страхових внесків підприємств та громадян.

В сучасних ринкових умовах соціального спрямування пенсійна система України не забезпечує громадян адекватним заміщенням пенсією заробітку, який ними втрачено у зв'язку із старістю, та запобігання бідності серед людей похилого віку. Таким чином, діючою пенсійною системою незадоволені як платники пенсійних внесків, так і переважна більшість пенсіонерів в Україні. Зволікання з усуненням зазначених суперечностей сприятиме загостренню соціальної напруженості.

Список використаних джерел:

1. Линдюк О. А. Сутність пенсійної системи та її місце в забезпеченні соціальної безпеки суспільства. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2009. Вип. 4. С. 290-298.

2. Лояк Л. М. Пенсійне забезпечення в Україні: сучасні реалії та європейський досвід. *Науковий вісник ІФНТУНГ*. 2018. № 2 (18). С. 35-42.

3. Мартиненко Н. Розвиток пенсійної системи України: поняття та сутність. *Теорія та історія державного управління*. 2017. № 3 (34). С. 55-61.